

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور

۱۹. نگاهی اجمالی به فناوری اطلاعات و ارتباطات

اهداف کلان حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در اسناد و قوانین مرتبط

۱. سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه در چارچوب سند چشم‌انداز بیست‌ساله، ابلاغی مقام معظم رهبری (۱۳۸۷/۱۰/۲۱): سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه در بخش «امور علمی و فناوری» به چشم‌اندازهای زیر اشاره دارد. در بند «۲-۷» دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم.
۲. برنامه پنجم توسعه: ماده (۴۶) قانون برنامه پنجم توسعه: احراز رتبه دوم، از لحاظ شاخص‌های توسعه فاوا در منطقه خاورمیانه تا پایان برنامه.
۳. قانون اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات، مصوب مورخ ۱۳۹۲/۸/۱۹ مجلس شورای اسلامی: تخصیص ۱۰۰ درصد مبالغ حق امتیاز و حق السهم دولت و جریمه قانونی جبران عدم انجام تعهدات فعالیت‌های ارائه خدمات پستی، مخابراتی، فناوری اطلاعات و صدور مجوز ایجاد شبکه‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات به منظور صرف در هزینه‌های ردیف‌های مصوب در بودجه‌های سالیانه در امور خدمات زیربنایی ارتباطات و فناوری اطلاعات در مناطق محروم و روستایی و ارائه‌کنندگان خدمات پستی، مخابراتی و فناوری اطلاعات و تأمین هزینه‌های آزادسازی و خصوصی‌سازی و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات.

نمای کلی اعتبارات بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات

فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان یکی از موتورهای محرک توسعه اقتصادی و اجتماعی عصر حاضر به محل رقابت کشورها و میزانی برای سنجش توسعه‌یافتگی کشورها بدل شده است. تکالیف سنگین سند چشم‌انداز (جایگاه اول علم و فناوری منطقه) و برنامه پنجم توسعه (جایگاه دوم دولت الکترونیکی)، در کنار عقب‌ماندگی و فاصله بسیار زیاد حوزه فناوری اطلاعات کشور^۱ با اهداف سند چشم‌انداز و برنامه پنجم یکی از دلایل ضرورت سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری اطلاعات است. تصویب قانون اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات از سوی مجلس شورای اسلامی اقدام حمایتی مجلس از وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات است. در جدول ذیل وضعیت اعتبارات و برنامه‌های حوزه فناوری اطلاعات قابل مشاهده است.

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات ارتباطات
و فناوری‌های نوین

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۸۰۱۴۰۶۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۳/۹/۲۹

۱. رجوع شود به گزارش وضعیت ایران در شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، منتشر شده توسط دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری نوین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره ۱۲۶۷۵، آبان‌ماه ۱۳۹۱.

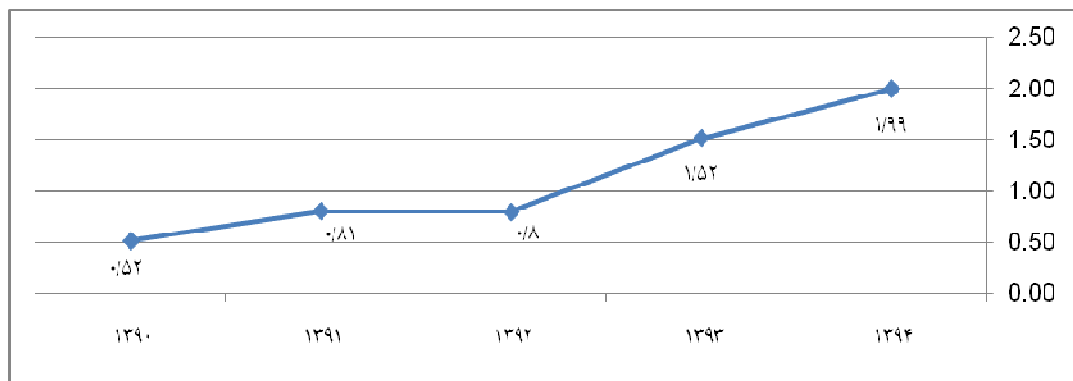
جدول نمای کلی اعتبارات بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ (میلیارد ریال)

سال	اعتبارات متمرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات	اعتبارات برنامه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات	جمع اعتبارات فناوری اطلاعات و ارتباطات	درصد رشد مجموع اعتبارات نسبت به سال پیش
۱۳۹۴	۳۸,۱۳۰	۱۵,۲۰۱	۵۳,۳۳۱	۴۹
۱۳۹۳	۲۸,۴۶۷	۷,۳۱۲	۳۵,۷۷۹	۱۳۳
۱۳۹۲	۶,۲۹۳	۹,۰۴۲	۱۵,۳۳۵	۱۶
۱۳۹۱	۴,۹۹۵	۸,۲۳۵	۱۳,۲۳۰	۵۰
۱۳۹۰	۵,۲۷۴	۳,۵۶۷	۸,۸۴۱	-۵

مآخذ: ماده واحده و پیوست‌های ۴ و ۵ لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ و قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و گزارش‌های بررسی لایحه بودجه: بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳ مرکز پژوهش‌های مجلس.

میزان سهم اعتبارات فناوری اطلاعات از کل بودجه عمومی نشانگر میزان توجه به این حوزه نسبت به دیگر حوزه‌های کشور است. نمودار ۱ سهم فناوری اطلاعات و ارتباطات از بودجه عمومی را در طول برنامه پنجم نشان می‌دهد.

نمودار ۱. سهم فناوری اطلاعات و ارتباطات از اعتبارات عمومی

مآخذ: ماده واحده و پیوست‌های ۴ و ۵ لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ و قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و گزارش‌های بررسی لایحه بودجه: بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳ مرکز پژوهش‌های مجلس.

اعتبارات حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

الف) اعتبارات برنامه‌ای

در سال ۱۳۹۴ با تغییراتی که در نحوه ارائه فعالیت‌های اعتبارات برنامه‌ای^۱ رخ داد، برخی فعالیت‌های جدید حوزه فناوری اطلاعات در برنامه‌ها احصا شدند و به اعتبارات برنامه‌ای افزوده شدند، به این ترتیب اعتبارات برنامه‌ای حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات در لایحه سال ۱۳۹۴ نسبت به قانون ۱۳۹۳ از ۷,۳۱۱ میلیارد ریال به ۱۵,۲۰۱ میلیارد ریال رسیده است.

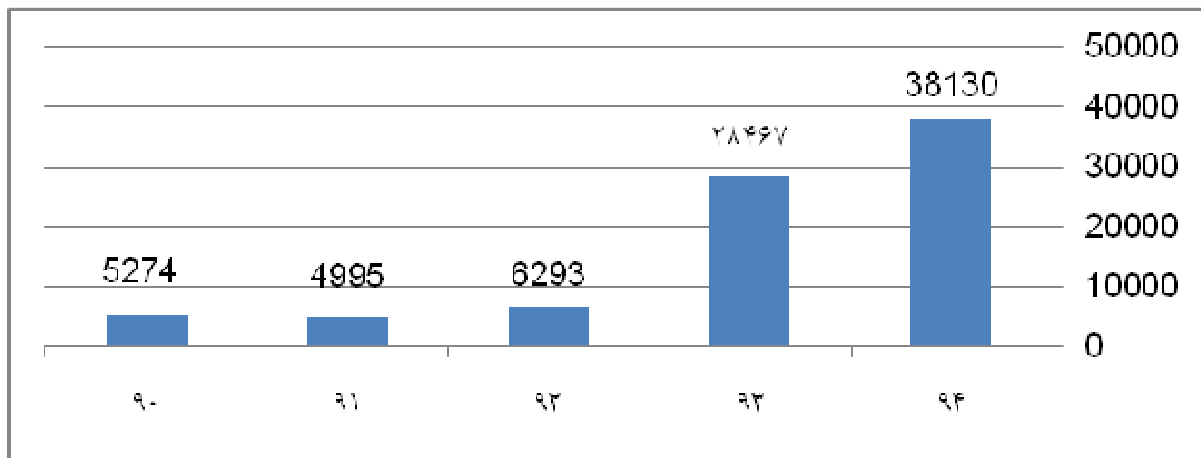
ب) اعتبارات ردیف‌های متفرقه

اعتبار ردیف‌های متفرقه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ نسبت به لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ افزایش ۴۶ درصدی داشته و از رقم ۲۶,۱۰۱ میلیارد ریال به رقم ۳۸,۱۳۰ میلیارد ریال رسیده است. نمودار ۲ میزان اعتبارات مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در ردیف‌های متفرقه بودجه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳ را به نمایش می‌گذارد.

۱. در پیوست ۴ لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ برای اولین بار ذیل هریک از اعتبارات برنامه‌ای فعالیت‌های مرتبط نیز ذکر شده است. برخی اعتبارات برنامه‌ای که به ظاهر با فناوری اطلاعات و ارتباطات مرتبط نیستند دارای فعالیت‌هایی هستند که در موضوع فناوری اطلاعات و ارتباطات هستند که در این گزارش این فعالیت‌ها احصا شده و به مجموع اعتبارات برنامه اضافه شده است.

نمودار ۲. اعتبارات مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در ردیف‌های متفرقه از قانون سال ۱۳۹۰ تا لایحه سال ۱۳۹۴

(میلیارد ریال)

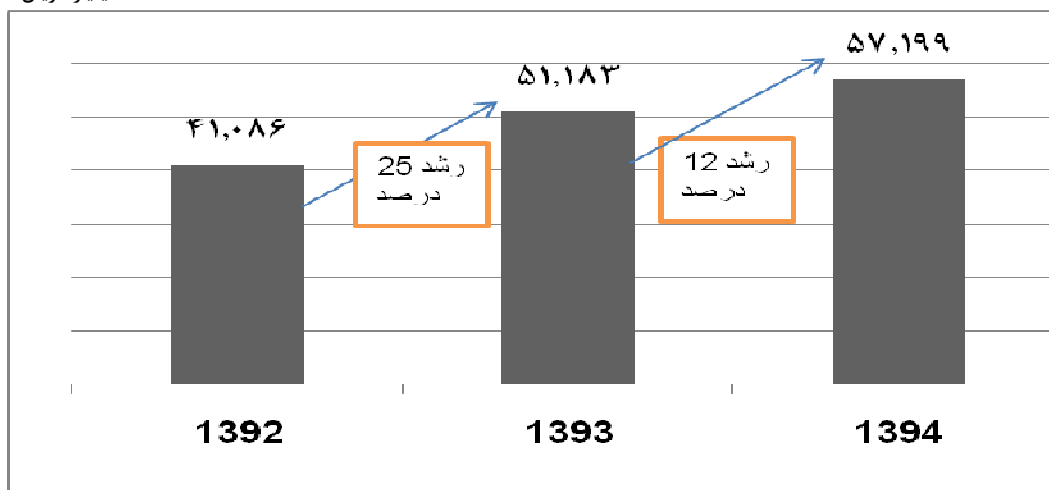
مآخذ: جدول شماره ۹ ماده واحده لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ و گزارش‌های بررسی لایحه بودجه: بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۳ مرکز پژوهش‌های مجلس.

درآمدهای بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴، درآمد حاصل از فعالیت‌های مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات، برابر با ۵۷,۱۹۹ میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. این رقم نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳ رشد ۱۲ درصدی را نشان می‌دهد. همان‌طور که نمودار ۳ نشان می‌دهد درآمد دولت در فعالیت‌های ICT در قانون بودجه سال ۱۳۹۲ بالغ بر ۴۱,۰۸۶ میلیارد ریال پیش‌بینی شده بود که در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ با ۲۵ درصد افزایش به ۵۱,۱۸۳ میلیارد رسید اما در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ شیب تصاعدی درآمد دولت در این بخش کم شده و به ۱۲ درصد رسیده است.

نمودار ۳. نمای کلی درآمدهای بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴

(میلیارد ریال)

در نظر گرفتن درآمد ۲ هزار میلیارد ریالی برای مرکز ملی فضای مجازی به‌عنوان حق اعمال حاکمیت دولت در بخش ارتباطات جای تأمل دارد و بهتر است جزئیات موارد درآمدی که این مرکز از فعالیت برخی اپراتورها در فضای مجازی به‌دست می‌آورد مشخص شود تا این درآمد قابل تحقق باشد. لازم به ذکر است که با وجود لحاظ بخش درآمدی در سال‌های گذشته برای مرکز ملی فضای مجازی، این درآمد تحقق نیافته است.

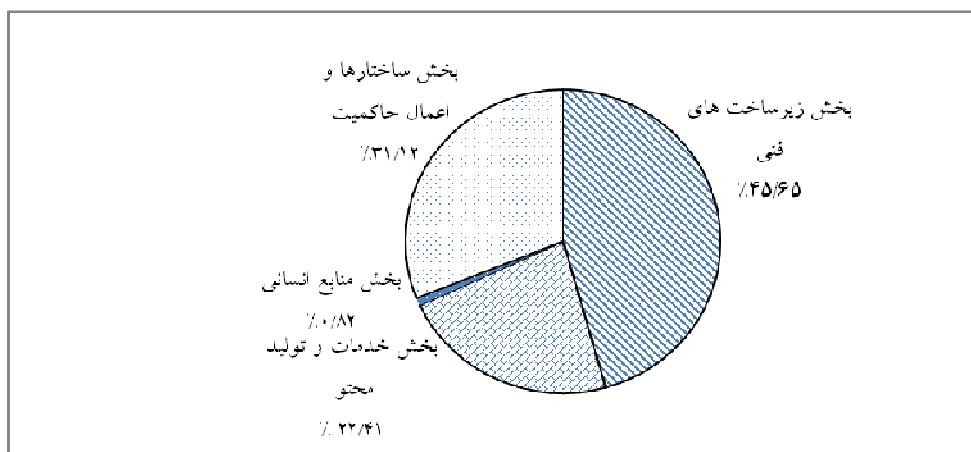
تحقق برنامه پنجم توسعه از منظر طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای

تکالیف سنگینی که در قالب سند چشم‌انداز (جایگاه اول علم و فناوری منطقه) و برنامه پنجم توسعه (جایگاه دوم دولت الکترونیکی) که برای حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور منظور شده است، در لایحه بودجه دور از دسترس تصویر شده‌اند و انجام آنها به سال‌هایی فراتر از افق برنامه پنجم توسعه موکول شده‌اند. زیرا تاریخ اتمام بسیاری از طرح‌های عمرانی یا تملک دارایی سرمایه‌ای که بنا بود در سال ۱۳۹۴ به اتمام برسند به سال‌های پس از قانون برنامه پنجم توسعه و حتی تا پایان سال ۱۳۹۹ موکول شده‌اند.

تحلیل بودجه سیستم فنی و اجتماعی ارتباطات و فناوری اطلاعات کشور

چنانچه در نمودار ۴ مشاهده می‌شود غالب بودجه تخصیصی به بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور با در نظر گرفتن بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان سیستم فنی و اجتماعی، در بخش زیرساخت‌ها به مصرف می‌رسد. پس از آن بیشترین هزینه‌کرد به بخش ساختارها و اعمال حاکمیت کشور اختصاص یافته است و زیرسیستم زیرساخت‌های خدماتی و محتوا و در ادامه منابع انسانی کمترین بودجه را به خود اختصاص داده‌اند. سطح منابع انسانی کمتر از ۰/۸۲ درصد از کل بودجه را به خود اختصاص داده و خدمات و تولید محتوا حدود ۲۲ درصد از منابع را به خود اختصاص داده‌اند. قابل ذکر است که بخشی از اعتبارات مربوط به سرمایه انسانی در بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات قرار نمی‌گیرد و در دیگر بخش‌ها دیده شده است، با وجود این سهم کمتر از یک درصدی بودجه بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات به موضوع سرمایه انسانی با توجه به نیاز به آموزش‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور و متناسب نبودن نیازهای کسب‌وکار با آموزش‌های دانشگاهی قابل تأمل است.

نمودار ۴. نحوه تخصیص اعتبارات حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

عدم توجه به توسعه منابع انسانی می‌تواند به عدم استفاده و کاربری از خدمات و زیرساخت‌ها منجر شود، به‌علاوه سرمایه‌گذاری بخش خدمات و محتوا در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ بیشتر بر بخش توسعه خدمات معطوف (حدود ۸۹ درصد) است تا به تولید محتوا (نزدیک به ۱۱ درصد). سهم حدود ۲۲ درصدی اعتبارات بخش خدمات و تولید محتوا با توجه به جایگاه پایین ایران در رتبه‌بندی خدمات الکترونیکی و ضعف در محتوای بومی مناسب قابل تأمل است. سهم بیش از ۳۱ درصدی اعتبارات بخش ساختارها و اعمال حاکمیت بیان‌کننده بزرگ بودن بدنه سیاستگذار حوزه فناوری اطلاعات کشور و تمرکز اعتبارات بخش‌های اجرایی در بخش‌های سیاستگذاری فناوری اطلاعات و ارتباطات است.